

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

**OČITOVANJE NA PETO MIŠLJENJE SAVJETODAVNOG ODBORA OKVIRNE
KONVENCIJE ZA ZAŠTITU NACIONALNIH MANJINA (ACFC) O PROVEDBI
OKVIRNE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU NACIONALNIH MANJINA OD STRANE
REPUBLIKE HRVATSKE**

Zagreb, srpanj 2021.

UVOD

Vlada Republike Hrvatske pozdravlja Peto mišljenje Savjetodavnog odbora Vijeća Europe o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina kojim je izvršena evaluacija Petog izvješća Republike Hrvatske sukladno preuzetim obvezama iz Okvirne konvencije. Ujedno, Vlada Republike Hrvatske zahvaljuje Savjetodavnom odboru na prepoznavanju brojnih aktivnosti provedenih s ciljem daljnjeg unapređenja položaja pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Izvješće navodi i konstruktivan pristup Vlade Republike Hrvatske u procesu praćenja provedbe predviđenog Okvirnom konvencijom, pružanje svih potrebnih informacija tijekom i nakon posjeta članova Savjetodavnog odbora Hrvatskoj u ožujku 2020. godine i organizaciju sastanaka s predstavnicima nadležnih tijela u čijem je djelokrugu provedba Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina.

Napretku u provedbi Okvirne konvencije doprinose redovite aktivnosti, osobito seminari koje organizira Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, kao stručna služba Vlade Republike Hrvatske, uz sudjelovanje predstavnika Savjetodavnog odbora Vijeća Europe za praćenje Okvirne konvencije. Na navedenim skupovima redovito sudjeluju predstavnici udruga i vijeća nacionalnih manjina, zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskome saboru, predstavnici nadležnih tijela te predstavnici Savjeta za nacionalne manjine. Tijekom predsjedanja Republike Hrvatske Vijećem ministara Vijeća Europe (svibanj – listopad 2018.) jedan od prioriteta bila je tema *Učinkovita zaštita prava nacionalnih manjina i ranjivih skupina*, pri čemu je osobita pozornost bila posvećena položaju nacionalnih manjina, manjinskim i regionalnim jezicima kao i integraciji pripadnika romske nacionalne manjine, uključujući i skup na visokoj razini u lipnju 2018., povodom 20. obljetnice stupanja na snagu Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima. Takva pozornost ranjivim skupinama dana je i u okviru predsjedanja Republike Hrvatske Vijećem Europske Unije, od siječnja do lipnja 2020. godine.

Provođenje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina znatno je pridonijelo unapređenju ostvarivanja prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj te će Vlada Republike Hrvatske i dalje nastaviti podupirati provođenje ovog međunarodno obvezujućeg dokumenta. Uz provedbu međunarodnih sporazuma kojih je Republika Hrvatska stranka, za unapređenje prava nacionalnih manjina važni su i brojni bilateralni ugovori koje je Hrvatska sklopila o zaštiti prava nacionalnih manjina.

Republika se Hrvatska obvezala na poštivanje temeljnih ljudskih prava i sloboda, vladavinu prava i zaštitu prava svih svojih građana sukladno najvišim vrednotama svog ustavnog i međunarodnog pravnog poretka i Izvješće navodi brojne primjere napretka od 2016. godine. Odlučnost Vlade Republike Hrvatske za daljnje poboljšanje položaja pripadnika nacionalnih manjina ogleda se i u zakonodavnim aktivnostima, kao što je donošenje Zakona o izboru članova vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, provedbi Operativnog programa za nacionalne manjine za razdoblje 2017. – 2020. godine, jačanju kapaciteta krovnih udruga nacionalnih manjina te vijeća i predstavnika nacionalnih manjina te brojnim aktivnostima od kojih ovdje navodimo obimne projekte „*Potpora učinkovitoj provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina*“, „*Potpora nacionalnim manjinama na lokalnoj razini*“ te „*Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma*“, koji je istaknut kao primjer najbolje prakse od strane Ad hoc Odbora za Rome i Putnike Vijeća Europe i Agencije EU za temeljna prava.

Na napredak u ostvarivanju programa nacionalnih manjina koji su u funkciji zaštite i promicanja kulturnog i nacionalnog identiteta ukazuju i podaci o sredstvima koja se za potrebe nacionalnih manjina izdvajaju u Državnom proračunu Republike Hrvatske. Primjerice, sredstva utrošena za provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina su od 131.152.781,00 kuna u 2016. godini narasla na 188.402.597,34 kuna u 2019. godini, odnosno 44 %, a sredstva Savjeta za nacionalne manjine od 31.819.500,00 kuna u 2016. godini na 36.005.157,00 kuna u 2019. godini, odnosno 13 %.

Zaštita i razvoj manjinskih prava i međuetnička tolerancija važna su pretpostavka stabilnosti, demokratizacije i napretka svakog društva te će se i u narednom razdoblju poduzimati brojne aktivnosti s ciljem promicanja manjinskih prava. U programu Vlade Republike Hrvatske za mandat 2020.-2024. se pod temeljnim polazištima, prioritetima i ciljevima navodi kako će Vlada posvetiti posebnu pozornost „daljnjoj izgradnji društva koje poštuje ljudska prava i prava nacionalnih manjina te nastavku izgradnje uključivog i tolerantnog društva“. Nadalje, u razradi programskog dokumenta se navodi kako će Vlada nastaviti promicati kulturu tolerancije, dosljedno provoditi politiku vladavine prava i prava nacionalnih manjina zajamčenih Ustavom, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i zakonima, kao i dosljedno štiti i unapređivati ljudska i manjinska prava zajamčena međunarodnim ugovorima, bilateralnim sporazumima te Ugovorom o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji.

Očitovanja i komentari Vlade Republike Hrvatske na ocjene Savjetodavnog odbora u odnosu na Peto mišljenje Savjetodavnog odbora Vijeća Europe o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina od strane Republike Hrvatske

GLAVNI ZAKLJUČCI

Politike usmjerene na nacionalne manjine i Rome

Točka 7.

Vidjeti odgovor uz Članak 4. (*točke 79. i 80.*)

Sudjelovanje u javnim poslovima i u društveno-ekonomskom životu

Točka 9.

Vidjeti odgovor uz Članak 15. (*točke 212.-219.*)

Preporuke za hitne mjere

Točka 15.

Vidjeti odgovor uz Članak 6. (*točke 60., 117., 126. i 139.*)

Točka 17.

Vidjeti odgovor uz Članak 6. (*točka 60.*)

Daljnje preporuke

Točke 19. i 20.,

Vidjeti odgovor uz Članke 10. i 11. (*točke 163.-177.*)

Točka 22.

Vidjeti odgovor uz Članak 15. (*točke 212.-219.*)

Točka 23.

U odnosu na točku 23. Petog mišljenja koja se odnosi na obveze jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u pogledu vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, posebno u pogledu financiranja njihova rada i osiguravanja prostora za rad, te osiguravanja učinkovitog i smislenog sudjelovanje vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u procesima odlučivanja na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini, ukazuje se na odredbe Ustava Republike Hrvatske koje se odnose na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu (članci 137. i 138.) kojima je propisano da su, u obavljanju poslova iz svojeg djelokruga, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave samostalna i podliježu samo nadzoru ustavnosti i zakonitosti ovlaštenih državnih tijela te da jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju pravo na vlastite prihode kojima slobodno raspoložu u obavljanju poslova iz svojeg djelokruga, a njihovi prihodi moraju biti razmjerni njihovim ovlastima predviđenim Ustavom i zakonom.

Vežano uz financiranje rada i osiguravanje prostora za rad vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave osiguravaju isto u skladu sa

zakonom te svojim finansijskim i prostornim mogućnostima, ravnopravno prema svim manjinskim vijećima.

Točka 24.

Vidjeti odgovor uz Članak 15. (*točke 256., 259. i 264.*)

ZAKLJUČCI PO POJEDINIM ČLANCIMA KONVENCIJE

Članak 3. Okvirne konvencije

Opseg primjene

Točka 33. i fusnota 9.

Obavještavamo kako se odredbe Zakona o hrvatskom državljanstvu (NN 53/91, 70/91-ispravak, 28/92, 113/93, 130/11, 110/15 i 102/19), koje se odnose na stjecanje hrvatskog državljanstva, na jednak način primjenjuju u odnosu na sve strance koji žive u Republici Hrvatskoj, uključujući i pripadnike nacionalnih manjina, pri čemu je osigurana jedinstvena i ravnopravna primjena Zakona. Vezano uz navod kako u Republici Hrvatskoj ne postoji poseban postupak utvrđivanja apatridnosti, napominjemo kako se utvrđivanje statusa osobe bez državljanstva provodi tijekom postupka reguliranja privremenog, odnosno, stalnog boravka stranca, pri čemu je posjedovanje valjane putne isprave jedna od zakonskih pretpostavki za reguliranje statusa stranca.

Utvrđivanje statusa bezdržavljanstva je pitanje koje obilježavaju tri kumulativno ispunjene pretpostavke:

1. riječ je o pitanju koje čini samostalnu pravnu cjelinu, odnosno, o kojem se donosi formalna odluka;
2. za rješavanje toga pitanja nadležan je sud ili drugo javnopravno tijelo različito od onoga koje vodi postupak (inozemni sud ili inozemno javnopravno tijelo);
3. po svojoj pravnoj prirodi prethodno je pitanje važno za donošenje rješenja te se jedino rješavanjem navedenog pitanja mogu utvrditi sve potrebne činjenice.

Nadalje, ne stoji navod da su osobe neutvrđenog državljanškog statusa većinom bračni drugovi iz bivše Jugoslavije. Naime, radi se o osobama koje u postupku rješavanja statusnih pitanja nisu dostavile uvjerenje matične države da nisu upisane u knjige državljana, s obzirom na mjesto rođenja i državljanstvo roditelja te od strane matične države nije dostavljena obavijest da ne postoji mogućnost njihovog naknadnog upisa u knjige državljana. U ovakvim je postupcima potrebno kontaktirati državu podrijetla putem nadležne diplomatske misije/konzularnog ureda u inozemstvu. Ministarstvo unutarnjih poslova je upoznalo policijske uprave/policijske postaje, odnosno članove mobilnih timova, da je osobe koje zakonito borave u Republici Hrvatskoj, a ne posjeduju dokaz o državljanstvu (stranu putnu ispravu ili uvjerenje o državljanstvu) potrebno uputiti na provjeru državljanškog statusa putem inozemnog tijela te da će se, ukoliko to nisu u mogućnosti učiniti, provjera provoditi službenim putem, uz njihovu suglasnost.

Napominje se kako je u studiji UNHCR-a i agencije IPSOS d.o.o. pod nazivom „Osobe bez državljanstva i osobe izložene riziku gubitka državljanstva u Hrvatskoj“, objavljenoj 2018. godine, navedeno da je u Republici Hrvatskoj relativno mali broj apatrida, s tim da je sukladno različitim procjenama riječ o 500 do 3.000 osoba. Ujedno se navodi kako je tijekom istraživanja utvrđeno da različiti dionici pod pojmom apatridnosti definiraju širok raspon aspekata koji se odnose na neriješena statusna pitanja pojedinih osoba, a ne uvijek nužno na samu apatridnost.

Republika Hrvatska će provedbom nacionalnog zakonodavstva nastaviti sprječavati moguće slučajeve apatridnosti, pri čemu će posebnu pozornost posvetiti romskoj populaciji, osobama bez utvrđenog identiteta tj. „nedokumentiranim“ osobama i tzv. sukcesijskim ili tranzicijskim predmetima u kojima je riječ o osobama neutvrđenog državljanjskog statusa uz nastavak suradnje s nadležnim međunarodnim organizacijama i organizacijama civilnog društva.

Popis stanovništva

Točka 38.

Pozdravljamo što je Savjetodavni odbor primijetio kako će za novi popis stanovništva 2021. godine biti osigurana proporcionalna zastupljenost anketara iz reda pripadnika nacionalnih manjina u skladu s njihovim udjelom u ukupnom stanovništvu na određenom području. To bi moglo dovesti do većeg povjerenja pripadnika nacionalnih manjina.

Članak 4. Okvirne konvencije

Pravni okvir za borbu protiv diskriminacije

Točka 56.

U odnosu na točku 56. Petog mišljenja ističemo da su od 2017. povećavana sredstva državnog proračuna za organiziranje i pružanje besplatne pravne pomoći, pri čemu su značajnije povećavana sredstva za pružanje primarne pravne pomoći. Tako su u 2017. sredstva isplaćena za pružanje primarne pravne pomoći povećana za 50% u odnosu na prethodnu godinu, u 2018. za dodatnih 20%, u 2019. za dodatnih 50%, a u 2020. za dodatnih 10%.

Iako je u ranijim godinama kasnila isplata sredstava za projekte pružanja primarne pravne pomoći, Ministarstvo pravosuđa je, poboljšanjem organizacijskih kapaciteta i ljudskih resursa, u 2019. financijska sredstva za provođenje projekata pružanja primarne pravne pomoći isplatilo u skladu s indikativnim kalendarom provedbe natječaja, pri čemu je financiran najveći broj projekata pružanja primarne pravne pomoći i dodijeljen ukupno najveći iznos za projekte pružanja primarne pravne pomoći do tada. U 2020. je zbog epidemije bolesti COVID-2019 uzrokovane virusom SARS-CoV-2 došlo do posebne organizacije rada Ministarstva prilagođene navedenoj situaciji, što, međutim, nije uzrokovalo značajnije kašnjenje u provođenju natječaja. Štoviše, u 2020. povećani su pojedinačni iznosi isplaćeni pružateljima primarne pravne pomoći.

Kako su se povećavala sredstva za financiranje projekata pružanja primarne pravne pomoći, tako se povećavao broj financiranih pružatelja primarne pravne pomoć te njihova teritorijalna dostupnost, pri čemu se u pravilu svake godine nastavljaju financirati projekti koji su financirani prethodnih godina. Većina financiranih pružatelja primarne pravne pomoći predviđa pružanje primarne pravne pomoći pripadnicima nacionalnih manjina i ostalim ranjivim skupinama. Osim pružanja primarne pravne pomoći osjetljivim društvenim skupinama, prednost u financiranju ostvaruju projekti u kojima se aktivnosti pružanja primarne pravne pomoći planiraju na područjima s nižim stupnjem razvijenosti ili putem terenskih posjeta područjima s nižim stupnjem razvijenosti. Tako se svake godine financiraju projekti u kojima se predviđa pružanje primarne pravne pomoći putem terenskih posjeta ruralnim i manje razvijenim područjima na kojima žive pripadnici

nacionalnih manjina, kao što su npr. projekti ovlaštenih udruga: Centra za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek, Projekta građanskih prava Sisak, Srpskog narodnog vijeća - nacionalne koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, Informativno pravnog centra i dr. Ministarstvo pravosuđa je u 2019. i 2020. financiralo projekt Srpskog narodnog vijeća usmjeren na pružanje besplatne pravne pomoći pripadnicima nacionalnih manjina i drugim građanima slabijeg imovnog stanja na području Šibensko-kninske i Zadarske županije, točnije područjima gradova i općine koji su bili okupirani za vrijeme Domovinskog rata – područja gradova Knina, Obrovca i Benkovca te općine Gračac. Ovaj projekt je prvenstveno usmjeren na pružanje primarne pravne pomoći pripadnicima srpske nacionalne manjine vezano za postupke obnove u ratu oštećenih kuća, stambenog zbrinjavanja, konvalidacije radnog staža iz perioda Domovinskog rata te u postupcima reguliranja njihovog statusa bilo da se radi o povratnicima koji su hrvatski državljani, ili povratnicima- strancima koji su u Republici Hrvatskoj imali prebivalište 1991. godine.

Prema Izvješću Komisije za učinkovitost pravosuđa Vijeća Europe (CEPEJ) iz 2018. (European judicial systems, Efficiency and quality of justice, CEPEJ STUDIES No. 26, 2018 Edition [2016 data]; str 78.) proračunska izdvajanja za besplatnu pravnu pomoć u Republici Hrvatskoj u 2016. iznosila su 2,60 eura po stanovniku.

Međutim, prema Izvješću Komisije za učinkovitost pravosuđa Vijeća Europe (CEPEJ) iz 2020. (European judicial systems CEPEJ Evaluation Report, Part 1, Tables, graphs and analyses, 2020 Evaluation cycle [2018 data]; str 39. - 40.) proračunska izdvajanja za besplatnu pravnu pomoć u Republici Hrvatskoj u 2018. iznosila su 3,25 eura po stanovniku, što izdvaja Republiku Hrvatsku kao jednu od zemalja koje izdvajaju veći iznos za besplatnu pravnu pomoć po glavi stanovnika nego druge države s približno jednakim BDP-om po stanovniku (manjim od 20 000 eura po stanovniku).

Točka 60.

U odnosu na točke 17. i 60. Petog mišljenja, ističemo kako je Kaznenim zakonom, u članku 125. propisano kazneno djelo "Povreda ravnopravnosti" koje čini tko na temelju razlike u, između ostalog, rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, jeziku, vjeri, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu uskrati, ograniči ili uvjetuje drugome pravo na stjecanje dobara ili primanje usluga, pravo na obavljanje djelatnosti, pravo na zapošljavanje i napredovanje, ili tko na temelju te razlike daje drugome povlastice ili pogodnosti glede navedenih prava (stavak 1.). Za ovo kazneno djelo zapriječena je kazna zatvora do tri godine, a istom kaznom kaznit će se i tko progoni pojedince ili organizacije zbog njihova zalaganja za ravnopravnost ljudi (stavak 2.).

U cilju poboljšanja funkcioniranja sustava besplatne pravne pomoći te povećanja dostupnosti besplatne pravne pomoći, ukupna sredstva za organiziranje i pružanje besplatne pravne pomoći se iz godine u godinu povećavaju, ovisno o mogućnostima i limitima državnog proračuna. U posljednje tri godine značajnije su povećavana sredstva za pružanje primarne pravne pomoći, dok su sredstva za pružanje sekundarne pravne pomoći ostala na jednakoj razini. Tako su u 2017. sredstva isplaćena za pružanje primarne pravne pomoći povećana za 50% u odnosu na prethodnu godinu, u 2018. za dodatnih 20%, u 2019. za dodatnih 50%, a u 2020. za dodatnih 10%. Treba istaknuti da je u 2019. udio sredstava isplaćenih za pružanje primarne pravne pomoći iznosio 50% ukupnog iznosa sredstava isplaćenih za besplatnu pravnu pomoć.

Kako su se povećavala sredstva za financiranje projekata pružanja primarne pravne pomoći, tako se povećavao broj financiranih pružatelja primarne pravne pomoći te njihova teritorijalna dostupnost, pri čemu se u pravilu svake godine nastavlja financirati projekti koji su financirani i prethodnih godina. Većina financiranih pružatelja primarne pravne pomoći predviđa pružanje primarne pravne pomoći pripadnicima nacionalnih manjina i ostalim ranjivim skupinama. Osim pružanja primarne pravne pomoći osjetljivim društvenim skupinama, prednost u financiranju ostvaruju projekti u kojima se aktivnosti pružanja primarne pravne pomoći planiraju na područjima s nižim stupnjem razvijenosti ili putem terenskih posjeta područjima s nižim stupnjem razvijenosti. Tako se svake godine financiraju projekti u kojima se predviđa pružanje primarne pravne pomoći putem terenskih posjeta ruralnim i manje razvijenim područjima na kojima žive pripadnici nacionalnih manjina, kao što su npr. projekti ovlaštenih udruga: Centra za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek, Projekta građanskih prava Sisak, Srpskog narodnog vijeća - nacionalne koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, Informativno pravnog centra i dr.

Podaci o jednakosti i mjere za promicanje pune i učinkovite jednakosti

Točka 74.

Hrvatska podržava da je Savjetodavni odbor prepoznao projekt „*Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma*“ kao pozitivan primjer analitičkog okvira za oblikovanje kratkoročnih i dugoročnih prioriteta djelovanja, a koji je utemeljen na socijalnom i zemljopisnom mapiranju Roma u Hrvatskoj.

Operativni programi za nacionalne manjine

Točke 79. i 80.

Izražava se zadovoljstvo što je Savjetodavni odbor pozdravio Operativne programe za nacionalne manjine (2017.-2020). Međutim, dijeleći njegovu zabrinutost zbog postojanja „*određenih nejasno formuliranih aktivnosti*“, željeli bismo skrenuti pozornost da su novi Operativni programi nacionalnih manjina (2021.-2024.) s daljnjim poboljšanim aktivnostima već u pripremi.

Nacionalna strategija za uključivanje Roma

Točke 84. – 86.

S obzirom na činjenicu da „*Romska strategija ne uključuje konkretne mjere usmjerene na proturomizam kao specifičan oblik ili rasizam*“ i svjesni da je anti-romski rasizam višeznačni fenomen koji ima široko društveno i političko prihvaćanje, željeli bismo naglasiti da je Republika Hrvatska, kao aktivna članica IHRA-e (International Holocaust Remembrance Alliance) podržala usvajanje radne definicije antiromskog rasizma kako slijedi:

- „proturomizam/anti-romski rasizam je manifestacija pojedinačnog izražavanja i djelovanja kao i institucionalnih politika i praksi marginalizacije, isključenja, fizičkog nasilja, obezvrjeđivanja romske kulture i načina života te govora mržnje usmjerenog prema Romima, kao i prema drugim pojedincima i skupinama koje su kao Romi doživljavane, stigmatizirane ili progonjene tijekom nacističke ere, pa i danas.“

U skladu s izraženom podrškom, ovu definiciju ćemo uključiti u naše aktivnosti i dokumente, uzimajući u obzir kako je diskriminacija Roma ključna prepreka uključivanju Roma u šire društvo, a što im onemogućava istovremeno uživanje u jednakim pravima i mogućnostima kao i socijalno-ekonomsku participaciju.

Članak 5. Okvirne konvencije

Podrška očuvanju identiteta i kultura nacionalnih manjina

Potiče se i smatra opravdanim poseban tretman spram kulturne baštine, povijesti, jezika, pisma, tradicije i kulture nacionalnih manjina koje bi trebalo sustavno institucionalno čuvati te razvijati i održavati kroz aktivnu kulturnu politiku usmjerenu na očuvanje i razvitak umjetnosti i kulture nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Spram kulturnog nasljeđa, tradicije i umjetnosti svih nacionalnih manjina potreban je jednak institucionalni sustavni pristup s ciljem očuvanja bogatog i raznolikog nasljeđa nacionalnih manjina Hrvatske.. Navedeno je potrebno i zbog informiranja i edukacije većinskog hrvatskog naroda s kulturnom baštinom nacionalnih manjina, čime bi se postiglo obostrano kulturno-obrazovno oplemenjenje, uvažavanje i poštivanje, kao i posljedično jača integracija manjinskih nacionalnih zajednica u hrvatsko multikulturno i multipluralno društvo.

Ministarstvo kulture i medija kontinuirano sufinancira kulturne programe koji doprinose očuvanju kulturnog nasljeđa manjina u Republici Hrvatskoj. Ministarstvo će i nadalje kroz provedbu redovnih programa iz svog djelokruga podupirati provedbu projekata i programa koji doprinose očuvanju kulture, jezika, tradicijskih običaja i umjetničkog stvaralaštva registriranih nacionalnih manjina na području Republike Hrvatske.

Agencija za elektroničke medije sustavno, već dugi niz godina kroz Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija potiče proizvodnju i objavljivanje audiovizualnih i radijskih programa i sadržaja, između ostalog i neprofitnih nakladnika televizije i radija, neprofitnih pružatelja medijskih usluga iz članka 19. i 79. Zakona o elektroničkim medijima, neprofitnih

pružatelja elektroničkih publikacija, neprofitnih proizvođača audiovizualnih i radijskih programa, a koji su od javnog interesa. To se, između ostalog, odnosi i na programe koji doprinose zaštiti i promociji ljudskih prava, posebno manjinskih i ugroženih društvenih skupina.

Implementacijom preporuka za žurno postupanje, preporuka za daljnje postupanje te daljnjih smjernica Petog mišljenja od strane nadležnih državnih tijela i institucija značajno će se popraviti, unaprijediti na pravičan način status i položaj nacionalnih manjina te posljedično dodatno osnažiti demokratski i civilni društveni ustroj Republike Hrvatske.

Točka 90. i fusnota 79.

Vežano uz dio točke 90. navodimo da se, prema članku 3. Zakona o potvrđivanju Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima (NN 18/97), odredbe iz Dijela III. Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima (u daljnjem tekstu: Europske povelje) odnose na talijanski, mađarski, srpski, češki, slovački, rusinski i ukrajinski jezik.

Navodimo da je Republika Hrvatska, u članku 4. Zakona o potvrđivanju Europske povelje, sukladno članku 21. Europske povelje dala izjavu kako neće primjenjivati odredbe članka 7. stavka 5. Europske povelje na neteritorijalne jezike, a što uključuje gore navedene jezike (bajaški rumunjski, njemački, istrorumunjski i slovenski jezik). Međutim, posebice se ističe kako se u praksi uživanje prava zajamčenih Poveljom primjenjuje i na te jezike, a kako je izvještavano u Šestom izvješću Republike Hrvatske o primjeni Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima.

Točke 90., 95. i 97.

U svezi s rezervom na članak 7.5. Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, želimo obavijestiti da nadležna tijela trenutno raspravljaju mogućnost povlačenja rezerve kako bi se osigurala primjena Dijela II (ciljevi i načela Povelje) na neteritorijalne jezike, uključujući i na romski jezik.

Članak 6. Okvirne konvencije

Govor mržnje, zločin iz mržnje i poštivanje ljudskih prava

Točka 117. i 126.

Uvodno ističemo kako je kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske u pogledu suzbijanja rasizma i ksenofobije usklađeno s konvencijskim pravom (primjerice Konvencijom o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Dodatnim protokolom uz Konvenciju o kibernetičkom kriminalu), kao i s relevantnim propisima Europske unije (Okvirna odluka Vijeća 2008/913/PUP od 28. studenog 2008., o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima).

U odnosu na točke 15., 117. i 126. Petog mišljenja, načelno se ističe kako državno odvjetništvo posebnu pozornost pridaje kaznenim djelima zločina iz mržnje i govora mržnje, pa samim time i onima na štetu pripadnika nacionalnih manjina, s obzirom da su te zaštićene skupine najzastupljenije. Svake godine državna odvjetništva sudjeluju u nizu aktivnosti vezanih uz borbu protiv zločina iz mržnje i govora mržnje, pohađaju brojne edukativne aktivnosti u vezi zločina iz mržnje i govora mržnje, kao edukatori i kao polaznici, a koje organiziraju Pravosudna akademija, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, ali i pojedine udruge i nevladine organizacije, uzimaju učešće na konferencijama i okruglim stolovima na tu temu, te je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske partner Hrvatskom pravnom centru na projektu za natječaj Opće uprave EU za pravosuđe namijenjen prevenciji i iskorjenjivanju rasizma, ksenofobije i drugih oblika nesnošljivosti REC-RRAC-RACI-AG-2017., a s ciljem unaprjeđivanja prepoznavanja zločina iz mržnje te odgovarajućeg procesuiranja i kažnjavanja od strane tijela zaduženih za postupanje povodom zločina iz mržnje. Također, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske ima predstavnika i u Radnoj skupini za praćenje Protokola o postupanju u predmetima zločina iz mržnje, kao i u radnoj skupini za izmjenu spomenutog Protokola.

Stoga, u vezi točke 15. i točke 126. Petog mišljenja navodimo kako državno odvjetništvo kontinuirano i sustavno rješava zločine iz mržnje, kao i tzv. govor mržnje, odnosno kaznena djela javnog poticanja na nasilje i mržnju te kada su ispunjeni uvjeti za isto, podižu optužnice protiv počinitelja. To se odnosi na sve modalitete počinjenja djela, pa tako i na djela počinjena putem interneta, odnosno drugih medija.

Pri tomu naglašavamo kako je otkrivanje kažnjivih djela prvenstveno u ovlasti policije, dok je izricanje sankcija u nadležnosti sudova.

U odnosu na točku 117. Petog mišljenja navodimo kako, što se tiče postupanja državnog odvjetništva, kada državno odvjetništvo zaprimi kaznenu prijavu za neko kazneno djelo zločina iz mržnje ili govora mržnje, prvenstveno utvrđuje postoje li elementi kaznenog djela, a tek ukoliko određeni događaj nema takva obilježja, utvrđuje se ostvaruje li se time kakav prekršaj. To ističemo i u odnosu na tezu da se većina slučajeva govora mržnje i nasilja motiviranog mržnjom tretira kao prekršaj.

Točka 120.

U odnosu na točku 120. Petog mišljenja ističemo kako je javno iskazivanje ideologije, s rasističkim ciljem, koja tvrdi da je određena skupina osoba superiorna na temelju njihove rase, boje kože, jezika, vjere, državljanstva ili nacionalnog ili etničkog podrijetla u Republici Hrvatskoj sankcionirano kao protupravno postupanje. Teži oblici predmetnog protupravnog ponašanja sankcionirani su kroz odredbe Kaznenog zakona i to kroz članak 325. Kaznenog zakona (javno poticanje na nasilje i mržnje), kao i kroz ostala kaznena djela koja u sebi, kao konstitutivni element počinjenja, sadrže referencu iz mržnje.

Nastavno, iako Kazneni zakon ne sadrži izričitu inkriminaciju koja bi obuhvaćala slučajeve proizvodnje i skladištenja pisanog, slikovnog ili drugog materijala s rasističkim sadržajem, ukazujemo kako bi u takvim situacijama znakovitu praktičnu važnost imala odredba članka 38. Kaznenog zakona koja glasi: „Tko drugome s namjerom pomogne u počinjenju kaznenog djela, kaznit će se kao da ga je sam počinio, a može se i blaže kazniti.“ Dakle, osoba koja bi izrađivala ili skladištila materijal s kojim je neka druga osoba počinila kazneno djelo iz članka 325. Kaznenog zakona ili bilo koje drugo kazneno djelo počinjeno iz mržnje, odgovarala bi kao pomagatelj sukladno citiranoj odredbi općeg dijela Kaznenog zakona. Nadalje, za razliku od spomenute odredbe koja inkriminira radnje pomaganja prije dovršetka kaznenog djela, Kazneni zakon u članku 303. predviđa i posebno kazneno djelo pod nazivom Pomoć počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela, a kojim se kažnjava onaj tko krije ili zbrinjava počinitelja kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od pet godina ili teža kazna ili mu prikrivanjem sredstava kojima je kazneno djelo počinjeno, tragova kaznenog djela ili predmeta nastalih ili pribavljenih kaznenim djelom ili na drugi način pomaže da ne bude otkriven ili uhićen. Za navedeno kazneno djelo zapriječena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Prikaz nacionalnih manjina u medijima

Peto mišljenje Savjetodavnog odbora Okvirne konvencije za zaštitu prava nacionalnih manjina od strane Republike Hrvatske u potpunosti odražava i ocrtava jasnu i točnu sliku potreba i problema s kojima se susreću sve 22 nacionalne manjine na kulturnom, društvenom, socijalnom, obrazovnom i zdravstvenom planu, kao i na razini pravedne i korektne političke reprezentativnosti koja ne bi smjela počivati niti na jednom obliku ili formi diskriminacije.

Sve preporuke i smjernice date u Petom mišljenju s ciljem poboljšanja položaja nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj smatraju se korektne, objektivno izvedive i opravdane, a osobito one koje se odnose na sprečavanje i sankcioniranje govora mržnje i zločina iz mržnje na nacionalnoj i/ili vjerskoj osnovi.

U kontekstu preporuka za aktivno praćenje, reagiranje te primjereno kažnjavanje kroz zakonski normativ govora mržnje i/ili diskriminacije dostupnog u javnim medijima, ističemo da je Zakonom o medijima i Zakonom o elektroničkim medijima propisana zabrana objave onih sadržaja koji potiču, pogoduju poticanju i širenju mržnje ili diskriminacije na osnovi rasne ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije te antisemitizma i ksenofobije, ideja fašističkih, nacionalističkih, komunističkih i drugih totalitarnih režima. Navedeno je kažnjivo temeljem odredaba Kaznenog zakona, a u slučaju pružatelja medijskih usluga audio i audiovizualnog programa regulatorno tijelo (Vijeće za elektroničke medije) ima mogućnost privremenog ili trajnog oduzimanja koncesije, a što je i učinjeno u nekoliko navrata.

U zakonodavnoj je proceduri Prijedlog Zakona o elektroničkim medijima kojim se predlaže odredba kojom se dodatno propisuje odgovornost pružatelja elektroničkih publikacija i za sadržaj koje su generirali korisnici te im se nameće obveza da su dužni poduzeti sve mjere kako bi onemogućili objavljivanje sadržaja koji potiče na nasilje ili mržnju, nadalje poduzeti sve mjere kako bi onemogućili objavljivanje sadržaja koji potiče na kaznena djela terorizma, kaznena djela u vezi s dječjom pornografijom i kaznena djela koja se odnose na rasizam i ksenofobiju.

Točka 126. i 139.

U odnosu na točke 15., 126. i 139. Petog mišljenja, ističemo kako Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, dalje u tekstu Kazneni zakon) propisuje samostalno kazneno djelo „Javno poticanje na nasilje i mržnju“ (članak 325.). Njegovim propisivanjem, nacionalno kazneno zakonodavstvo usklađeno je sa zahtjevima Okvirne odluke Vijeća 2008/913/PUP od 28. studenog 2008., o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima. Kazneno djelo je općeg karaktera (delicta communia). Sukladno Okvirnoj odluci, stavkom 1. propisuje se kažnjavanje kaznom zatvora do tri godine počinitelja koji putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, jezika, podrijetla, boje kože, spola, spolnog

opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina. Sukladno preporukama ECRI-a kojim se traži da se kroz kazneno zakonodavstvo kažnjava organizator ili vođa grupe koji potiče na nasilje i mržnju, uvedena je inkriminacija u stavku 2., kojom se sankcionira organiziranje ili vođenje grupe od tri ili više osoba radi počinjenja djela iz stavka 1., kao i samo sudjelovanje u takvom udruženju (stavak 3.), a što je u skladu s relevantnim međunarodnim dokumentima (npr. Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije). Stavkom 4. propisano je kažnjavanje kaznom zatvora do tri godine javno odobravanje, poricanje ili znatno umanjivanje kaznenog djela genocida, zločina agresije, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina, usmjereno prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla ili boje kože, na način koji je prikladan potaknuti nasilje ili mržnju protiv takve skupine ili pripadnika te skupine. Također, kroz stavak 5. osigurano je i kažnjavanje za pokušaj predmetnog kaznenog djela iz stavka 1. i 4.

Nadalje, ističemo kako je u članku 87. stavku 21. Kaznenog zakona sadržana definicija zločina iz mržnje, kao kaznenog djela počinjenog zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, jezika, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Takvo postupanje uzet će se kao otegotna okolnost ako Kaznenim zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje. Definicija zločina iz mržnje usklađena je sa zahtjevima Okvirne odluke Vijeća 2008/913/PUP od 28. studenog 2008., o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima. U Posebnom dijelu Kazneni zakon počinjenje kaznenog djela s motivom mržnje propisuje kao kvalifikatornu okolnost kod nekih kaznenih djela, te propisuje za počinjenje težu sankciju, primjerice kod kaznenog djela tjelesne ozljede, teške tjelesne ozljede, osobito teške tjelesne ozljede, sakaćenja ženskih spolnih organa, prijetnje itd. U ostalim slučajevima okolnost da je kazneno djelo počinjeno iz mržnje treba uzeti kao otegotnu. Razlog težeg kažnjavanja jest diskriminatoran motiv koji se manifestira u nasilju prema pripadniku određene grupe, a koje može imati teške društvene posljedice (eskalacija nasilja prema određenoj grupi, iseljavanje pripadnika grupe i sl.). Napominjemo, kako je Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (Narodne novine br. 101/17) propisan jezik kao nova diskriminatorna okolnost u članku 87. stavku 21. i članku 325. stavku 1. Također, napominjemo kako je Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (Narodne novine br. 126/19) pooštrena zakonska kaznenopravna politika kažnjavanja i za određena kaznena djela počinjena iz mržnje (tjelesna ozljeda, teška tjelesna ozljeda, osobito teška tjelesna ozljeda, sakaćenje ženskih spolnih organa, prijetnja) povisivanjem zapriječene zatvorske kazne.

Točke 130., 134., 138. i 139.

S obzirom na to da regulacija govora mržnje na društvenim mrežama ostaje izazov u gotovo svim društvima, važno je navesti kako se u kontekstu sveobuhvatnih napora za suzbijanje svih oblika radikalizacije u društvu priprema novi Zakon o elektroničkim medijima. Isti će ojačati odgovornost urednika, ne samo za novinarske tekstove već i za komentare čitatelja, s ciljem brze reakcije na govor mržnje i druge oblike netrpeljivosti.

Točke 129. – 140.

Agencija za elektroničke medije sustavno, već dugi niz godina kroz Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija potiče proizvodnju i objavljivanje audiovizualnih i radijskih programa i sadržaja, između ostalog i neprofitnih nakladnika televizije i radija, neprofitnih pružatelja medijskih usluga iz članka 19. i 79. Zakona o elektroničkim medijima, neprofitnih pružatelja elektroničkih publikacija, neprofitnih proizvođača audiovizualnih i radijskih programa, a koji su od javnog interesa. To se, između ostalog, odnosi i na programe koji doprinose zaštiti i promociji ljudskih prava, posebno manjinskih i ugroženih društvenih skupina.

Članak 8. Okvirne konvencije

Vjerski posjedi i financiranje vjerskih organizacija

Točka 141.

Ističemo da u nadležnosti Komisije za odnose s vjerskim zajednicama nisu postupci koji se odnose na povrat imovine.

Članak 9. Okvirne konvencije

Tiskani mediji i emitiranje programa nacionalnih manjina

Točke 149. – 162.

Sukladno ugovoru Hrvatske radiotelevizije i Vlade Republike Hrvatske za razdoblje od 2018. do 2020. godine, Hrvatska radiotelevizija u svojim programima, koji su jednako namijenjeni većini i manjinama, poštuje raznolikost nacionalnih manjina i religijskih svjetonazora. Programe HRT-a karakteriziraju informativnost, stručnost i pozornost prema svim društvenim i manjinskim skupinama, te se u Informativnim emisijama radijskih i televizijskih programa državne razine vodi briga o zastupljenosti tema vezanih uz nacionalne manjine. Također, obrazovni programski sadržaji su, uz posvećenost kulturi i kulturnoj baštini, jeziku i jezičnoj kulturi, povijesti, književnosti, glazbi i drugim područjima nacionalnih dostignuća, posebnu pažnju posvećuje dostignućima nacionalnih manjina. U regionalnim programima Hrvatskog radija na područjima veće prisutnosti nacionalnih manjina emitiraju se emisije na jezicima nacionalnih manjina (Pula i Rijeka na talijanskom, Osijek na mađarskom i slovačkom), uz specijalizirani glazbeni sadržaj. Regionalni programski kanali Knin i Dubrovnik emitiraju na hrvatskom jeziku emisije za srpsku, odnosno bošnjačku nacionalnu manjinu.

Sukladno financijskim i ljudskim resursima, HRT ulaže napore da održi dostignute standarde proizvodnje, suproizvodnje i objavljivanja programa namijenjenih informiranju pripadnika nacionalnih manjina u RH.

Preporuke navedene u Petom mišljenju Savjetodavnog odbora Vijeća Europe o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina na tragu su intencija vodstva HRT-a da stvori sveobuhvatan i kvalitetan sadržaj namijenjen informiranju nacionalnih manjina.

Sukladno svojim programskim, ljudskim i financijskim resursima HRT će nastaviti stvarati programski sadržaj namijenjen nacionalnim manjinama zadržavajući visoke profesionalne standarde javnog servisa u suradnji s manjinskim zajednicama i Savjetom za nacionalne manjine.

Članak 10. Okvirne konvencije

Upotreba manjinskih jezika u upravnim i pravosudnim tijelima

Točke 163. – 177.

Vezano uz točke 19. i 20. (Daljnje preporuke) te točke 163.-177. Petog mišljenja koje se u bitnome odnose na uporabu manjinskih jezika u upravnim i pravosudnim tijelima te isticanje natpisnih ploča i topografskih oznaka na manjinskim jezicima, u odnosu na koje Savjetodavni odbor poziva vlasti na smanjenje minimalnog praga za službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina u jedinicama lokalne samouprave te navodi da određeni broj jedinica još uvijek nije uskladio svoje statute sa Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina niti s Naputkom za dosljednu provedbu Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj (NN 33/12), ističemo sljedeće:

Republika Hrvatska osigurava pravo na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina sukladno Ustavu Republike Hrvatske (NN 85/10 – pročišćeni tekst i 5/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske), Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina (NN 155/02, 47/10 -Odluka USRH br. 1029/2007, 80/10 i 93/11 - Odluke USRH br. 3597/2010 i 3786/2010) te Zakonu o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj (NN 51/00 i 56/00 – ispravak). Člankom 12. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina propisano je da se ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje na području jedinice lokalne samouprave kada pripadnici pojedine nacionalne manjine čine najmanje trećinu stanovnika takve jedinice. Istim je člankom propisano i da se ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje i kada je to predviđeno međunarodnim ugovorima koji, sukladno Ustavu Republike Hrvatske, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske ili kada je to propisano statutom jedinice lokalne samouprave ili statutom jedinice područne (regionalne) samouprave u skladu s odredbama posebnog zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Slijedom navedenoga, zakonski uvjet za ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina propisan je Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, međutim, ravnopravna službena jezika i pisma nacionalnih manjina može biti propisana i međunarodnim ugovorima i statutom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, neovisno o udjelu pripadnika pojedine nacionalne manjine u ukupnom stanovništvu jedinice.

Vezano uz navode da određeni broj jedinica još uvijek nije uskladio svoje statute sa Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina niti s Naputkom za dosljednu provedbu Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina, ističemo sljedeće:

Sukladno Popisu stanovništva iz 2011. godine, u 27 jedinica lokalne samouprave pripadnici pojedine nacionalne manjine čine trećinu stanovništva čime su se stekli zakonski uvjeti za ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina.

Prema dostupnim podacima koji se prikupljaju na godišnjoj razini, putem e- Sustava za praćenje provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina te jedinice su uglavnom u svojim statutima uredile ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina na određeni

način, s time da su pojedine jedinice uredile sva prava koja su propisana Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj dok su druge uredile samo neka od tih prava (primjerice, dvojezično ispisivanje pisanih prometnih znakova i drugih pisanih oznaka u prometu, nazive ulica i trgova, nazive mjesta i zemljopisni lokaliteta, pravo na dvojezično izdavanje javnih isprava ili dvojezično tiskanje obrazaca koji se koriste u službene svrhe...), a jedna jedinica (Općina Gračac) navedena prava nije uredila već je u statutu navedena samo načelna odredba da vijeća i predstavnici nacionalnih manjina u Općini Gračac imaju, između ostaloga, pravo na ravnopravnu uporabu jezika i pisma nacionalne manjine, sukladno Zakonu o ravnopravnoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina.

Vezano uz ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma u Gradu Vukovaru dodatno navodimo da je dana 28. listopada 2020. godine, Gradsko vijeće Grada Vukovara donijelo novi Zaključak (da je dostignuti stupanj razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga među građanima Grada Vukovara pripadnicima hrvatskog naroda i pripadnicima srpske nacionalne manjine na razini koja omogućava suradnju i suživot te se nisu stvorili preduvjeti za proširivanje opsega osiguranih individualnih prava te propisivanje kolektivnih prava pripadnicima srpske nacionalne manjine koji žive u Gradu Vukovaru i dopune Statutarne odluke kojom se pripadnicima srpske nacionalne manjine na području grada Vukovara priznaju nova prava).

Dodatno, sukladno Izvješću o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina za 2019. godinu, pripadnici srpske nacionalne manjine u Gradu Vukovaru ostvaruju pojedina prava, primjerice pravo na dvojezične materijale za sjednice Gradskog vijeća, dvojezične zapisnike i zaključke te dvojezično izdavanje javnih isprava.

Ustavni sud Republike Hrvatske naložio je poštivanje vlastite statutarne odluke i rokova u kojoj jasno stoji da Gradsko vijeće Grada Vukovara svake godine, a najkasnije svake druge godine, donosi dopunu Statutarne odluke kojom se pripadnicima srpske nacionalne manjine na području Grada Vukovara priznaju prethodno dogovorena nova prava primjenjujući pri tome zaključke i stajališta iznesena u odluci Ustavnog suda te da o učinjenom bez odgode izvijesti Ustavni sud koji pridržava sebi pravo na temelju članka 38. stavka 2. Ustavnog zakona pokrenuti na vlastitu inicijativu postupak za ocjenu suglasnosti tog propisa sa zakonom i Ustavom.

Točka 170.

U odnosu na točku 170. Petog mišljenja, ističemo sljedeće:

Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19; dalje u tekstu: Zakon o kaznenom postupku) u odredbi članka 8. propisuje da je u kaznenom postupku u uporabi hrvatski jezik i latinično pismo, ako za uporabu u pojedinim područjima nije zakonom uveden i drugi jezik ili pismo.

Odluke, pozive i druga pismena upućuje tijelo koje vodi postupak na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu dostavljaju se sudu tužbe, žalbe i drugi podnesci. Ako je na pojedinom sudskom području u službenu uporabu zakonom uveden i drugi jezik ili pismo, podnesci se mogu tijelu koje vodi postupak dostavljati i na tom jeziku ili pismu.

Stranke i ostali sudionici u postupku imaju pravo služiti se svojim jezikom, uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih. Ako se radnja u postupku ne vodi na jeziku koji osoba govori i razumije, osigurat će se usmeno prevođenje odnosno prevođenje ili tumačenje znakovnim jezikom

gluhih i gluhoslijepih onoga što ona odnosno drugi iznosi te isprava i drugog pisanog dokaznog materijala koji se izvodi. U zapisniku će se zabilježiti da je dana pouka i izjava sudionika. O pravu na usmeno prevođenje odnosno prevođenje ili tumačenje znakovnim jezikom gluhih i gluhoslijepih osoba će se poučiti prije prvog ispitivanja.

Pravo na prevođenje ima okrivljenik koji ne govori i ne razumije jezik na kojem se vodi postupak ili je gluhi ili nijem ili gluhoslijep.

Okrivljeniku će se pisano prevesti pouka o pravima, odluka o oduzimanju slobode, rješenje o provođenju istrage i nalog o provođenju dokaznih radnji, optužnica, privatna tužba, poziv, sudska odluka nakon optuženja do pravomoćnog okončanja postupka te u postupku o izvanrednim pravnim lijekovima. Ako navedena pismena nisu dostupna na jeziku koji okrivljenik govori i razumije, bit će mu prevedena usmeno, a u pisanom obliku bit će mu uručena u najkraćem mogućem roku na jeziku koji govori i razumije. Ako okrivljenik iz stavka 4. ovog članka ne može pročitati navedena pismena bit će mu izložena na njemu razumljiv način.

Tijelo koje vodi postupak može samo ili na obrazloženi pisani zahtjev okrivljenika rješenjem odrediti da se pisano prevede dokaz ili njegov dio ako je to potrebno za korištenje procesnih prava obrane. Iznimno, umjesto pisanog prevođenja, može se osigurati usmeno prevođenje ili usmeni sažetak dokaza, ako se time ne krše procesna prava obrane, a okrivljenik ima branitelja. Protiv rješenja kojim se odbija zahtjev okrivljenika da se pisano prevede dokaz ili njegov dio za koji okrivljenik smatra da je nužan za korištenje procesnih prava obrane, okrivljenik ima pravo žalbe.

Okrivljenik ima pravo i na prevođenje razgovora i dopisivanja s braniteljem potrebnih radi pripreme obrane, podnošenja pravnog sredstva ili lijeka ili poduzimanja drugih radnji u postupku ako je to potrebno za korištenje procesnih prava obrane. Prevođenje će se osigurati na zahtjev okrivljenika.

Na dokazima pribavljenim kršenjem prava na prevođenje ne može se temeljiti sudska odluka.

Okrivljenik kojem je oduzeta sloboda može dostavljati tijelu koje vodi postupak podneske na svom jeziku.

Nastavno, odredbom članka 64. stavka 1. točkom 2. Zakona o kaznenom postupku okrivljenik ima pravo služiti se u postupku svojim jezikom, odnosno jezikom koji govori i razumije uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih te ako ne razumije hrvatski jezik na tumača odnosno prevoditelja ili tumača znakovnog jezika ako se radi o gluhom ili gluhoslijepom okrivljeniku,

Prema odredbi članka 51. stavka 1. točki 1. Zakona o kaznenom postupku oštećenik ima, u skladu s tim zakonom, pravo služiti se vlastitim jezikom, uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih, i na pomoć tumača ako ne govori ili ne razumije hrvatski jezik, odnosno prevoditelja ili tumača znakovnog jezika ako se radi o gluhom ili gluhoslijepom oštećeniku.

Nastavno, prema odredbi članka 51.a Zakona o kaznenom postupku oštećenik koji ne govori ili ne razumije jezik na kojem se vodi postupak, osim prava iz članka 8. stavka 3. ovoga Zakona, ima pravo da se na njegov zahtjev, na teret proračunskih sredstava, osigura pisano prevođenje na jezik koji razumije podataka bitnih za ostvarivanje prava oštećenika u kaznenom postupku, a posebice odluke kojom se okončava kazneni postupak, uključujući i obrazloženje ili sažetak obrazloženja te odluke, osim u slučajevima kada sukladno ovom Zakonu odluka ne sadrži obrazloženje.

Iznimno, oštećeniku će se osigurati usmeno prevođenje navedenih podataka ako se time oštećenik ne onemogućava u ostvarivanju svojih postupovnih prava.

Oštećenik ima pravo podnijeti obrazloženi zahtjev da se određena isprava ili drugi pisani dokazni materijal smatraju bitnim i prevedu na jezik koji razumije. Tijelo koje vodi postupak, ako prihvati zahtjev oštećenika, osigurat će prevođenje cijele isprave ili drugog pisanog dokaznog materijala, odnosno samo onih dijelova koji su bitni za omogućavanje oštećeniku da aktivno sudjeluje u postupku.

Tijelo koje vodi postupak rješenjem određuje usmeno ili pisano prevođenje na jezik koji oštećenik razumije, vodeći pri tome računa da se usmenim prevođenjem ne ugrozi ostvarivanje njegovih postupovnih prava. Protiv rješenja kojim se odbija usmeno ili pisano prevođenje oštećenik ima pravo žalbe.

U odredbi članka 145. stavka 6. Zakona o kaznenom postupku propisano je da se troškovi za prevođenje na jezike manjina u Republici Hrvatskoj koji nastanu primjenom odredaba Ustava i zakona kojim se uređuje pravo pripadnika manjina u Republici Hrvatskoj na uporabu svog jezika te troškovi usmenog i pisanog prevođenja okrivljeniku neće naplaćivati od osoba koje su prema odredbama ovog Zakona dužne naknaditi troškove kaznenog postupka.

Prekršajni zakon (NN 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18; dalje u tekstu: Prekršajni zakon) u odredbi članka 87. propisuje da je u prekršajnom postupku u uporabi hrvatski jezik i latinično pismo, ako za uporabu u pojedinim područjima sudova nije zakonom uveden i drugi jezik ili pismo.

Stranke, sudionici u postupku, svjedoci i ostale osobe koje sudjeluju u postupku imaju pravo služiti se svojim jezikom. Ako se postupak ili pojedina radnja u postupku ne vodi na jeziku te osobe, osigurat će se na zahtjev tih osoba usmeno prevođenje onoga što ona odnosno drugi iznose te isprava i drugoga pisanoga dokaznog materijala. Ako osoba ne razumije jezik na kojem se vodi postupak, u svakom će se slučaju osigurati prevođenje. Prevođenje obavlja tumač.

Pozive i odluke upućuje sud na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu dostavljaju se sudu optužni prijedlog, žalba i drugi podnesci. Ako je na pojedinom sudskom području u službenu uporabu zakonom uveden i drugi jezik ili pismo, podnesci se mogu sudu dostavljati i na tom jeziku ili pismu.

Okrivljeniku koji je u zadržavanju kao i osobi na izdržavanju kazne dostavit će se prijevod poziva, odluka i podnesaka na jeziku kojim se služi u postupku.

Stranac koji je zadržan zbog sumnje da je počinio prekršaj, ili se nalazi u pritvoru, istražnom zatvoru ili u zatvoru zbog kaznenog djela ili je iz drugih razloga lišen slobode, može od započinjanja postupka do njegova dovršetka dostavljati sudu podneske na svom jeziku. O pravu na prevođenje isti će se poučiti će se prije prvog ispitivanja osoba iz stavka 5. ovoga članka, koja se može odreći toga prava ako zna jezik na kojem se vodi postupak. U zapisniku će se zabilježiti da je dana pouka i izjava sudionika.

Trošak prevođenja i tumača nastao primjenom odredbi ovoga članka pada na teret proračunskih sredstava suda.

U odredbi članka 138. stavku 6. Prekršajnog zakona propisano je da se troškovi za prevođenje na jezike manjina u Republici Hrvatskoj koji nastanu primjenom odredaba Ustava i zakona o pravu

pripadnika manjina u Republici Hrvatskoj na uporabu svog jezika neće naplaćivati od osoba koje su prema ovom Zakonu dužne nadoknaditi troškove postupka.

Članak 11. Okvirne konvencije

Isticanje manjinskih jezika na natpisnim pločama i topografskim oznakama

Točke 171. – 177.

Vidjeti odgovor uz Članak 10 (točke 163. – 177.)

Članak 15. Okvirne konvencije

Djelotvorno sudjelovanje u javnim poslovima i donošenju odluka – Hrvatski sabor

Točke 212. – 219.

Vezano za točke 9., 22. (Daljnje preporuke), 212., 213., 214., 215., 216., 217., 218. i 219., u kojima Savjetodavni odbor iznosi mišljenje u odnosu na zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru daje se sljedeće očitovanje:

Člankom 16. Zakona o izborima za zastupnike u Hrvatski sabor (NN 116/99, 109/00, 53/03, 69/03 – proć. tekst, 44/06, 19/07, 20/09, 145/00, 24/11, 93/11 – Odluka USRH, 120/11 – proć. tekst, 19/15, 66/15 – proć. tekst i 104/15 – Odluka USRH) propisano je da Republika Hrvatska jamći pripadnicima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj ostvarenje prava na zastupljenost u Saboru. Pripadnici nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj imaju pravo birati osam zastupnika u Sabor koji se biraju u posebnoj izbornoj jedinici koju ćini područje Republike Hrvatske.

Nadalje, ćlankom 17. propisano je da pripadnici srpske nacionalne manjine biraju tri zastupnika u Sabor u skladu s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, pripadnici maćarske nacionalne manjine biraju jednog zastupnika u Sabor, pripadnici talijanske nacionalne manjine biraju jednog zastupnika u Sabor, pripadnici ćeške i slovaćke nacionalne manjine biraju zajedno jednog zastupnika u Sabor, pripadnici austrijske, bugarske, njemaćke, poljske, romske, rumunjske, ruske, rusinske, turske, ukrajinske, vlaške i židovske manjina biraju zajedno jednog zajednićkog zastupnika u Saboru, pripadnici albanske, bošnjacćke crnogorske, makedonske i slovenske nacionalne manjine biraju zajedno jednog zastupnika u Sabor.

Ustav Republike Hrvatske, Republiku Hrvatsku definira kao demokratsku državu u kojoj vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana koji ostvaruje vlast izborom svojih predstavnika i neposrednim odlučivanjem. Narod, hrvatski državljani s navršениh 18 godina (biraći) ostvaruju vlast izborom svojih predstavnika (zastupnika) kojima se Ustavom jamći slobodan mandat u predstavnićko tijelo graćana Hrvatski sabor na temelju općeg i jednakoga biraćkog prava. Važno je nadalje istaći kako svi hrvatski državljani i oni koji su pripadnici hrvatskog naroda i oni koji su pripadnici nacionalnih manjina ćine narod u smislu ustavnih odredbi.

Zastupnici u Hrvatskom saboru koje biraju pripadnici više nacionalnih manjina zastupaju sve pripadnike nacionalnih manjina koji su ih izabrali, odnosno ćiji su zastupnici, a ne samo onu nacionalnu manjinu kojoj etnićki pripadaju. Takvi zastupnici imaju potpuno istu snagu mandata u

opsegu i sadržaju zastupničkih ovlasti te pravima, obvezama i odgovornosti kao i zastupnici koji su izabrani kao kandidati sa stranačkih lista političkih stranka registriranih u Republici Hrvatskoj te onih zastupnika izabranih s kandidacijskih lista birača.

Kada je riječ o mogućnosti utvrđenoj odredbom članka 15. stavka 3. Ustava, ističe se kako se zakonom može, pored općeg biračkog prava, pripadnicima nacionalnih manjina osigurati i posebno pravo da biraju svoje zastupnike u Hrvatski sabor.

Zaključno se može navesti, da je u Republici Hrvatskoj zahvaljujući propisima koji se odnose na područje manjinskih prava, pa tako i onih koji se odnose na izbornu zakonodavstvo, na vrlo kvalitetan način postignut visoki stupanj integracije nacionalnih manjina u politički sustav države (kao jedan od posljednjih primjera možemo navesti kako pripadnik najbrojnije nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj obnaša trenutačno dužnost potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske zaduženog za društvene djelatnosti i ljudska prava).

U odnosu na točke 215. i 218. Petog mišljenja vezane uz građansku inicijativu „Narod odlučuje“, koju je pokrenula skupina hrvatskih građana u svibnju 2018., tražeći ustavni referendum o izbornom sustavu u Hrvatskoj te u odnosu na navod Savjetodavnog odbora da je duboko zabrinut zbog inicijativa kojima se traži smanjenje prava pripadnika nacionalnih manjina na, između ostaloga, zastupljenost u Saboru, iznosimo sljedeće:

Građanske inicijative, odnosno pravo birača da predlažu raspisivanje referenduma, dio su demokracije i građani na to imaju pravo zajamčeno Ustavom i zakonom. Drugo je pitanje opravdanosti sadržaja pojedine inicijative odnosno dopustivosti pojedinog prijedloga za raspisivanje referenduma. O tome odlučuje Ustavni sud Republike Hrvatske u skladu s odredbama Ustava Republike Hrvatske i Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (NN 99/99, 29/02, 49/02) te će u slučaju kad deset posto od ukupnog broja birača u Republici Hrvatskoj zatraži raspisivanje referenduma, na zahtjev Hrvatskoga sabora Ustavni sud utvrditi je li sadržaj referenduskog pitanja u skladu s Ustavom i jesu li ispunjene pretpostavke za njegovo raspisivanje. Hrvatske „vlasti“ su po prirodi stvari distancirane od inicijativa koje nisu sukladne Ustavu, zakonima i pravnom poretku Republike Hrvatske.

Što se tiče prijedloga nekih zastupnika nacionalnih manjina da se traženje referenduma o ukidanju prava nacionalnih manjina regulira Zakonom o referendumu, nužno je ukazati na sljedeće:

Pitanja o kojima se može odlučivati na referendumu, pa sukladno tome i pitanja o kojima se ne može odlučivati na referendumu, mogu se regulirati samo i isključivo Ustavom, a ne zakonom o referendumu.

Prema tome, reguliranje traženja, odnosno zabrane predlaganja referenduma o ukidanju prava nacionalnih manjina Zakonom o referendumu bilo bi protivno Ustavu Republike Hrvatske, a što proizlazi iz stavova Ustavnog suda iskazanih u više odluka Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-VIIR-4640/2014 od 12. kolovoza 2014. (NN 104/2014), Rješenje Ustavnog suda broj: VIIR-164/2014 od 13. siječnja 2014. (NN 15/14), Odluka Ustavnog suda broj: U-II-6110/2013 od 12. kolovoza 2014., (NN 104/14) te Priopćenje Ustavnog suda Republike Hrvatske o narodnom ustavotvornom referendumu o definiciji braka broj: SuS-1/2013 od 14. studenoga 2013. (NN 138/13).

Naime, Ustavni sud utvrdio je da Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske upućuje na to da postoje pitanja o kojima je po sili Ustava zabranjeno provoditi referendum, a njih utvrđuje Ustavni sud u svakom konkretnom slučaju.

Stoga se zabrana raspisivanja referenduma o pitanjima koja se odnose na ograničavanje ili umanjivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda sadržanih u glavama II. i III. Ustava, može propisati samo Ustavom.

Djelotvorno sudjelovanje u javnim poslovima i donošenju odluka – lokalna i regionalna vijeća nacionalnih manjina

Točka 227.

U odnosu na točku 227. u kojoj je u bitnome navedeno da postoje brojne pritužbe Savjetodavnom odboru o nedostatku stvarnog utjecaja lokalnih ili regionalnih vijeća nacionalnih manjina na donošenje odluka, predstavnici tih vijeća smatraju da nisu dovoljno informirani, mogu intervenirati samo usmenim putem ako ih se traži i nemaju pravo veta na bilo koju odluku koja bi mogla utjecati na njihovu manjinu. Isto tako smatraju da se nadležnosti vijeća propisane člankom 31. stavkom 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u praksi uglavnom zanemaruju i ne primjenjuju, a odluke o nacionalnim manjinama često se donose bez savjetovanja s njima. Čak i kada vijeća nacionalnih manjina dostave mišljenja odgovarajućim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave o pitanjima koja se tiču njihove nacionalne manjine, često se ona ne uzmu u obzir, ističemo slijedeće:

Odluke i druge opće akte u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave donose predstavnička tijela tih jedinica, većinom glasova članova prisutnih na sjednici, a u određenim slučajevima većinom glasova svih članova.

Prema tome, donošenje određene odluke volja je većine članova izabranih u predstavničko tijelo, a svi opći akti koje donose predstavnička tijela podložni su nadzoru i ocjeni zakonitosti u zakonom utvrđenom postupku.

Pritom, sukladno odredbama članka 31. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, vijeća nacionalnih manjina imaju pravo predlagati tijelima jedinice samouprave mjere za unaprjeđivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose. Na taj način vijećima nacionalnim manjina osiguran je utjecaj na donošenje odluka.

Nadalje, odredbama članka 32. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina propisano je i postupanje u slučaju ako vijeće nacionalne manjine smatra da je opći akt jedinice samouprave ili neka njegova odredba protivan Ustavu, tom Ustavnom zakonu ili posebnim zakonima kojima se uređuju prava i slobode nacionalnih manjina, a što u konačnici može rezultirati obustavom takvog akta.

Inače, u pravnom sustavu Republike Hrvatske, ovlast za obustavu općih akata predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju tijela državne uprave, svako u svojem djelokrugu, samostalno ili pak ocjenjujući odluku općinskog načelnika, gradonačelnika ili župana

o obustavi općeg akta. Prema tome, bilo bi protivno sustavu da vijeća nacionalnih manjina imaju posebno pravo „veta“ na odluke predstavničkih tijela.

Točka 228.

Vežano uz točku 228. Petog mišljenja u kojoj se predlaže obveza jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na punu primjenu članka 31. stavka 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina ili da se donese novi zakon, *lex specialis* kojim bi se posebno uredio opseg nadležnosti vijeća nacionalnih manjina te prava i obveze jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kada je riječ o vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina, navodimo da je postojeći zakonodavni okvir, kojeg su se dužni svi pridržavati, dovoljno širok da u okviru istoga, vijeća nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu ostvarivati svoju ulogu utvrđenu Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina.

Djelotvorno sudjelovanje u javnim poslovima i donošenju odluka – javna uprava

Točke 234. - 237.

Vežano uz točke od 234. do 237. Petog mišljenja u kojima se navodi da treba promicati zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom sektoru te Savjetodavni odbor smatra da je od ključne važnosti da vlasti poboljšaju sudjelovanje nacionalnih manjina u javnom životu pomoću pozitivnih mjera kao što su ponuda vježbeničkih mjesta u javnoj upravi i dodjela državnih stipendija pripadnicima nacionalnih manjina, napominjemo da je zapošljavanje u državnoj službi, kao i u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave uređeno zakonskim i podzakonskim propisima na način da osiguravaju jednaku mogućnost zapošljavanja svim kandidatima, neovisno o njihovoj nacionalnoj pripadnosti. Pritom, pripadnicima nacionalnih manjina osigurana je prednost pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima, u skladu s odredbama članka 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, što znači da će, ako dva kandidata na testiranju i intervjuu ostvare jednak, najviši broj bodova, prednost pri zapošljavanju imati onaj kandidat koji se pozove na svoju pripadnost određenoj nacionalnoj manjini.

Također, kako je u posljednjih nekoliko godina na snazi zabrana novog zapošljavanja u državnim tijelima i ustanovama u kojima se plaće zaposlenih osiguravaju iz državnog proračuna Republike Hrvatske, zapošljavanje je moguće isključivo u iznimnim i unaprijed propisanim situacijama. Slijedom toga je otežano i zapošljavanje putem redovitog prijma u državnu službu (zapošljavanje vježbenika) što se odražava i na smanjenu mogućnost novog zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina.

Djelotvorno sudjelovanje u socioekonomskom životu - stanovanje

Točke 256., 259. i 264.

Osnovni propis na temelju kojeg se provodi stambeno zbrinjavanje je Zakon o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima (NN 106/18, 98/19). Prije stupanja na snagu predmetnog Zakona, u primjeni je kao temeljni propis bio Zakon o područjima posebne državne skrbi (NN 86/08, 57/11, 51/13, 148/13, 76/14, 147/14, 18/15). Donošenjem Zakona o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima (NN 106/18, 98/19) postavljeni su, između ostalog, preduvjeti za učinkovitiju međuresornu suradnju Središnjeg državnog ureda s tijelima državne

uprave i obuhvaćenim jedinicama lokalne samouprave, u provođenju zajedničkih programa stambenog zbrinjavanja, pa je tako ovaj Središnji državni ured svoju aktivnost proširio na sudjelovanje u provedbi Nacionalne strategije za uključivanje Roma, pored redovnog programa stambenog zbrinjavanja, dovršetka programa obnove u ratu oštećenih obiteljskih kuća, brige za prognanike, povratnike i izbjeglice, kao i aktivnosti koje uključuju stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji, osoba koje su zbog poplave, požara i drugih sličnih razloga ostale bez jedine nekretnine za život, osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, stručnih kadrova za koje postoji posebno iskazana potreba na potpomognutim područjima i dr. Jedna od dodatnih značajki u donošenju Zakona o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima je smanjenje najamnine za kuće i stanove te značajno povoljniji uvjeti otkupa stambenih jedinica u državnom vlasništvu pri čemu nacionalna pripadnost korisnika nije uvjet niti prepreka ostvarivanju prava.

U 2019. godini donesen je Godišnji program za stambeno zbrinjavanje i poboljšanje uvjeta življenja pripadnika romske nacionalne manjine za 2019. godinu. U okviru godišnjeg programa za 2019. godinu, Središnji državni ured zaprimio je na izvršenje 889 odluka kojima je korisnicima pripadnicima romske nacionalne manjine utvrđeno pravo na dodjelu aparata bijele tehnike i namještaja, kao i 14 odluka kojima je korisnicima romske nacionalne manjine utvrđeno pravo na darovanje građevnog materijala za popravak, nadogradnju, dogradnju ili izgradnju obiteljskih kuća u vlasništvu korisnika. Isporuka aparata i namještaja izvršena je u odnosu na 865 obitelji, dok za 24 obitelji isporuka nije izvršena pretežno iz razloga jer korisnici nisu bili prisutni u vrijeme isporuke, niti su se naknadno javljali dobavljaču za preuzimanje neisporučenih aparata. Izvršenje odluka o darovanju građevnog materijala za popravak, nadogradnju, dogradnju ili izgradnju obiteljskih kuća u vlasništvu korisnika prebačeno je u redovan program dodjele građevnog materijala te će se navedene odluke nadalje izvršavati u okviru redovnog programa i u sklopu financijskih sredstava na raspolaganju Središnjem državnom uredu na poziciji obnove, dogradnje ili izgradnje obiteljskih kuća. Do sada je s 9 obitelji korisnika potpisan ugovor o darovanju građevnog materijala, a isporuka istog planirana je u I. kvartalu 2021. godine. Za izvršenje programa u 2019. godini predviđena su sredstva u iznosu od 1.500.000,00 kuna, a ukupno utrošena sredstva za isporučene aparate bijele tehnike i predmete namještaja u 2019. godini iznosila su 1.640.000,00 kuna, 140.000,00 kuna više u odnosu na inicijalno planirana sredstva.

U okviru Godišnjeg programa za poboljšanje uvjeta življenja pripadnika romske nacionalne manjine za 2020. godinu, Središnji državni ured zaprimio je na izvršenje 712 odluka kojima je pojedinim korisnicima ili obiteljima utvrđeno pravo na dodjelu bijele tehnike i namještaja. Isporuka bijele tehnike je završena, a isporuka osnovnih predmeta kućanstva planira se dovršiti do kraja studenog 2020. godine. Osigurana su sredstva u iznosu od 1.500.000,00 kuna.

Primarna djelatnost Središnjeg državnog ureda je briga o prognanicima, izbjeglicama i povratnicima. Na današnji dan je evidentirano preostalih 27 osoba u statusima, a od ukupno 2324 neriješena zahtjeva za stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskih prava koliko je bilo evidentirano 2017. godine, danas je evidentirano još preostala 60 neriješena zahtjeva, o kojima u prvom stupnju rješavaju nadležni upravni odjeli u županijama ustrojeni za obavljanje povjerenih poslova državne uprave temeljem Uredbe o utvrđivanju statusa bivših nositelja stanarskih prava i članova njihovih obitelji, te uvjetima i postupku njihovog stambenog zbrinjavanja (NN, 133/13). Vremenski okvir rješavanja o zahtjevima bivših nositelja stanarskih prava u velikoj mjeri ovisi o dostupnosti podnositelja zahtjeva za stambeno zbrinjavanje, budući se velikim dijelom

podnositelji nalaze izvan granica Republike Hrvatske, koja okolnost bitno utječe na dinamiku rješavanja o zahtjevima. U razdoblju od 2017. godine do danas sklopljeno je 299 ugovora o kupoprodaji stanova izvan područja posebne državne skrbi, odnosno izvan potpomognutih područja pod uvjetima koji su povoljniji od tržišnih a definirani su Odlukom Vlade Republike Hrvatske o prodaji stanova u vlasništvu Republike Hrvatske (NN 144/13.) Ova se Odluka odnosi se isključivo na nekretnine izvan područja posebne državne skrbi, dok je na područjima posebne državne skrbi i na potpomognutim područjima, otkup stambenih jedinica još povoljniji i reguliran je Zakonom o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima i Uredbom o prodajnoj cijeni obiteljske kuće ili stana u državnom vlasništvu kojima upravlja Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje (NN 24/19).

U sklopu višegodišnjeg Regionalnog programa stambenog zbrinjavanja, rješavaju se stambene potrebe najugroženijih kategorija prognanih i izbjeglih osoba, koji program je započeo Sarajevskom deklaracijom 2005. godine, a nastavljen je zajedničkom deklaracijom koju su potpisali ministri vanjskih poslova Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Srbije, u Beogradu 2011. godine. Stambeno zbrinjavanje provodi se u Republici Hrvatskoj, BiH, Crnoj Gori i Republici Srbiji. Republika Hrvatska i Razvojna banka Vijeća Europe potpisale su 03. prosinca 2013. godine Okvirni sporazum kojim je definiran pravni okvir za korištenje financijskih sredstava iz Fonda RHP-a te se cijeli program provodi sukladno odredbama Sporazuma i Zakona o potvrđivanju Okvirnog Sporazuma između Republike Hrvatske i Razvojne banke Vijeća Europe u vezi s Regionalnim programom stambenog zbrinjavanja (NN 3/2014). Sredstva donatora dodjeljuju se u omjeru od maksimalno 75%, dok se ostatak financira doprinosima države. Odabir osoba za sudjelovanje u regionalnom programu stambenog zbrinjavanja vrši se u suradnji s UNHCR-om. Programom upravlja Razvojna banka Vijeća Europe (CEB) u okviru koje je osnovan Fond Regionalnog programa stambenog zbrinjavanja (Fond RHP-a) putem kojeg se vrši alokacija donatorskih sredstava prema partnerskim državama. Glavni donator programa je Europska unija, dok CEB obnaša dužnost tajništva programa, upravitelja Fonda RHP-a i financijske institucije. Planirani broj osoba koji se planirano zbrinjava kroz RHP program tijekom vremena se mijenjao jer su se od same ideje, potpisivanja zajedničke deklaracije ministara i početka implementacije programa mijenjala i predviđena sredstva Fonda, a u međuvremenu je Republika Hrvatska postala članicom Europske unije. Republici Hrvatskoj je do sada odobreno financiranje devet potprojekata. Do današnjeg dana je kroz potprojekte HR1-Korenica, HR2 - Knin, HR3 - Glina, HR4 - kupnja stanova i HR5 – Benkovac i HR6 – Re/konstrukcija obiteljskih kuća, izgrađeno i osigurano smještajnih kapaciteta za ukupno 325 obitelji. Iznos sredstava koji je SDUOSZ trenutno na raspolaganju iznosi 17,1 mil. eura. Procijenjeni troškovi su 23.225.346,00 EUR-a bez PDV-a, a učešće RH bez PDV-a 6.102.210,00 EUR-a. Ugovoreni iznos bespovratnih sredstava bez PDV-a iznosi 17.123,136,00 EUR-a, a rok za dovršetak programa predviđen je za 30. lipnja 2022. Kroz RHP planira se u okviru devet potprojekata zbrinuti 410 obitelji.

U okviru redovnog programa stambenog zbrinjavanja korisnici se zbrinjavaju neovisno o nacionalnoj pripadnosti pri čemu se pri sastavljanju lista prvenstva sukladno Uredbi o bodovanju prijava za stambeno zbrinjavanje (NN 14/2019) posebno uzimaju u obzir okolnosti mnogobrojnih obitelji, obitelji s malodobnom djecom, obitelji sa samohranim roditeljem, okolnosti invaliditeta podnositelja ili članova njegove obitelji, stanovanja u podstanarstvu i druge okolnosti na osnovu kojih podnositelj ostvaruje bodove radi uvrštavanja u redoslijed ostvarivanja prava na stambeno

zbrinjavanje. Namjera Zakona o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima je zbrinjavanje najranjivijih kategorija podnositelja s ciljem rješavanja njihovog stambenog pitanja kroz jedan od modela stambenog zbrinjavanja predviđen u Zakonu. Postavljeni cilj, dakle, odnosi se na prevladavanje socijalnog rizika i svladavanje socijalne isključenosti s obzirom na ekonomski status, uz aktivnu pomoć kako pojedincima tako i pojedinim socijalnim skupinama bilo koje nacionalne pripadnosti osobito na demografski ugroženim područjima na kojima postoji niz povezanih problema kao što je nezaposlenost, mali prihodi i loši uvjeti stanovanja, a navedeni problemi pogađaju veliki broj građana Republike Hrvatske neovisno o nacionalnoj pripadnosti pa s te strane ne postoji diskriminacija u odnosu na podnositelje prijave. S tim u vezi, svrha stambenog zbrinjavanja je poticanje povratka, ostanka i naseljavanja stanovništva na potpomognutim područjima sukladno posebnom zakonu u Republici Hrvatskoj i područjima koja se u smislu ovoga Zakona smatraju područjima posebne državne skrbi, što pridonosi demografskom i gospodarskom razvoju tih područja, a posljedično tome pridonosi smanjenju socijalne nesigurnosti, ublažavanju socijalnih razlika, poboljšanju uvjeta za život ljudi, i zaustavljanju nepovoljnih demografskih tendencija.

Nacionalni program stambenog zbrinjavanja u provedbenom smislu u zadnjih nekoliko godina izvršava se gotovo 100% u odnosu na osigurana sredstva u državnom proračunu, čime se daje najveći mogući doprinos rješavanju stambenih pitanja osoba koje se žele zbrinuti na nekom od potpomognutih područja u Republici Hrvatskoj, odnosno na područjima posebne državne skrbi. Štoviše, za nacionalni program stambenog zbrinjavanja državni proračun za 2020. godinu u odnosu na 2015. godinu više je nego udvostručen i iznosi 111 milijuna kuna (14,8 milijuna eura), čime se također udvostručio i fizički obuhvat stambenog zbrinjavanja. Od 2017. godine do kraja 2019. godine, na poziciji obnove i izgradnje u ratu oštećenih stambenih jedinica, utrošena su sredstva od ukupno 79.193.069,79 kuna, a obnovljeno je ukupno 273 obiteljske kuće. U 2020. godini planirana su sredstva u iznosu od 22.100.000,00 kuna i obnova 50 obiteljskih kuća. Pokazatelji učinka su broj obnovljenih oštećenih stambenih objekata, broj isplaćenih potpora, broj i iznos uloženi sredstava u svrhu dovršenja radova obnove objekata. U periodu od 01.01.2018. do 30.10.2020. ukupno je obnovljeno ili izgrađeno ukupno 2.158 stambenih jedinica kroz različite modele. Tako su u navedenom periodu obnovljene 203 ratom oštećene stambene jedinice, isplaćeno je 60 novčanih potpora za stambene jedinice I-VI stupnja oštećenja te je isplaćeno 17 novčanih potpora u svrhu povrata vlastito uloženi sredstava. Za obitelji korisnika prava na obnovu isporučeno je 180 kompleta namještaja i 467 aparata bijele tehnike. Obnovljeno je 12 stambenih zgrada u državnom vlasništvu sa 161 stanova te 564 pojedinačnih stanova i 30 kuća u državnom vlasništvu te je obnovljeno 9 zgrada (krovišta i vanjska stolarija). Navedenim aktivnostima značajno se povećao opseg programa stambenog zbrinjavanja u odnosu na 2017. godinu. Vremenski okvir ispunjenja postavljenih ciljeva ovisan je o različitim čimbenicima, a poglavito je uvjetovan činjenicom da postoji velika potreba za stambenim zbrinjavanjem. Svake godine zaprimaju se nove prijave podnositelja pa se svake godine iznova boduju prijave podnositelja i ponovno se utvrđuje njihovo mjesto na listi prvenstva, sve kako bi se pružila prednost najpotrebitijim skupinama podnositelja u toj godini, a u okviru raspoloživog stambenog fonda Središnjeg državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje i financijskih sredstava osigurana u proračunu za tu svrhu. Dakle, dinamika stambenog zbrinjavanja uvelike ovisi o kontekstu ukupnog društveno – ekonomskog okruženja u tekućoj godini zbog čega nije moguće u potpunosti odrediti konkretne vremenske okvire unutar kojih će biti riješeno o pravima stranaka koje podnose prijave za stambeno zbrinjavanje. Također, podnošenje prijave za stambeno

zbrinjavanje ne znači ujedno da će podnositeljima biti i utvrđeno pravo na stambeno zbrinjavanje jer je kao glavni uvjet za ostvarivanje prava propisana okolnost da stranka i članovi njezine obitelji nemaju u vlasništvu drugu useljivu kuću ili stan za rješavanje vlastitog stambenog pitanja u Republici Hrvatskoj ili drugim državama u kojima su boravili ili u kojoj borave, ako istu nisu otuđili u zadnjih 15 godina prije podnošenja prijave na listu prvenstva odnosno pokretanja postupka po službenoj dužnosti ili nisu stekli pravni položaj zaštićenog najmoprimca ili ostvarili odgovarajuće pravo na stambeno zbrinjavanje po nekom drugom propisu u Republici Hrvatskoj ili drugoj državi u kojoj borave ili u kojoj su boravili, iz čega upravo proizlazi da se u okviru nadležnosti Središnjeg državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje najveći naglasak stavlja na djelovanje u borbi protiv siromaštva i poticaju razvoju slabije razvijenih područja Republike Hrvatske.